

Клифърд Саймък

Лека нощ, мистър Джеймс

I

Той се върна от небитието. Дойде в съзнание от безпаметността.

Усети аромата на нощния въздух, чу как шушнат дърветата върху брега над него и лекия ветрец, който ги бе накарал да зашепнат, се спусна към него и го опипа с меките си и нежни пръсти. Сякаш целият свят го преглеждаше за счупени кости, контузии и рани.

Той се надигна и седна. Постави дланите си върху земята, за да се придържа изправен и се втренчи в тъмното. Паметта му бавно се възвръщаше, а когато изцяло се възвърна, беше непълна и не можеше да му даде никакъв отговор.

Казваше се Хендерсън Джеймс, беше човешко същество и седеше някъде на една планета, наречена Земя. Беше на тридесет и шест години и по свой собствен начин беше известен и заможен. Живееше в старо, наследствено имение на „Съмит Авеню“, което беше впечатляващ адрес, макар да бе изгубил част от своята изисканост през последните двадесетина години.

По пътя горе, над речния насип мина кола. Гумите ѝ изсвистяха върху паважа, а фаровете ѝ за миг осветиха върховете на дърветата. Някъде далече се чу глухо изсвирване. А някъде другаде се чуваше как някакво куче лае с неотслабваща злост.

Той се казваше Хендерсън Джеймс и ако това бе вярно, защо тогава беше тук? Защо един Хендерсън Джеймс ще седи на склона на речния насип, ще слуша вятъра, шушнец в дърветата, приглушеното изсвирване на кола в далечината и лая на някакво куче? Нещо не беше наред. Нещо се бе случило и ако можеше да си спомни какво е то, това сигурно би дало отговор на въпроса му.

Трябваше да свърши някаква работа.

Седеше и се взираше в нощта и скоро усети, че трепери, макар да нямаше никаква причина, защото не беше чак толкова студено. Зад насипа се чуваха късните, нощни шумове на някакъв град, далечното бръмчене на коли и още по-далечният вой на сирена, накъсан от поривите на вятъра. По едно време в някаква улица наблизко премина човек и Джеймс се заслуша в стъпките му, докато накрая те се изгубиха.

Нещо се бе случило и имаше да се свърши някаква работа, нещо което той изпълняваше и което по някакъв странен начин бе прекъснато от необясним инцидент. А инцидентът го бе запратил да лежи тук върху

речния насип.

Джеймс се опипа с длани. Дрехи... къси панталони и риза, здрави обувки, часовникът му и оръжието отстрани в кобура.

Оръжие ли?!

Работата изискваше оръжие.

Той е търсел нещо в града – нещо, за което е трябвало оръжие. Нещо, което е дебнело в нощта и е трябвало Джеймс да го убие.

Тогава дойде отговорът, но дори след като го осъзна, той стоя неподвижен миг-два, чудейки се на странната, методична и постепенна последователност, която го бе довело до отговора. Първо си спомни своето име и основните неща, свързани с него, после дойде осъзнаването на това къде се намира и причината, поради която се намираше там и най-накрая – осъзнаването, че имаше оръжие, което трябваше да бъде използвано. Тази бе логиката на мислите му – съвсем ученически начин да се стигне до отговора.

Аз съм човек на име Хендерсън Джеймс.

Живея в къща на „Съмит Авеню“.

В къщата на „Съмит Авеню“ ли съм?

Не, не съм в къщата на „Съмит Авеню“.

Аз съм на някакъв речен насип.

Защо съм на този речен насип?

Но човек не мислеше по този начин, не и нормалния човек. Той мислеше накратко. Цепеше направо и не го усукваше толкова.

„Това ясно, постепенно и настъпателно мислене е нещо ужасно“, рече си Джеймс. Не беше нормално, не беше правилно и изобщо нямаше смисъл... не повече от това, че се намираше на някакво място, без да може да си спомни как се бе озовал там.

Той се изправи на крака и прокара ръце по тялото си. Дрехите му бяха спретнати – не бяха мръсни и измачкани. Не беше бит, нито пък изхвърлен от някоя кола. По тялото му нямаше синини или рани, а по лицето му нямаше кръв. Всичко си бе на мястото и той се чувстваше добре.

Джеймс пхна пръсти в ремъка на кобура си, повдигна го нагоре и той залепна за хълбоците му. Извади оръжието си и го провери с рутинна вещина. То бе готова за стрелба.

Джеймс тръгна нагоре по насипа и стигна пътя. Прекося го с енергична стъпка и застана на тротоара, зад който се виждаха няколко нови бунгала. Той чу, че идва кола и с един скок изчезна от тротоара, клякайки до няколко кипариса, посадени в единия край на поляната.

Движението му бе инстинктивно и той стоеше приведен до храстите, чувствайки се малко глупаво от това, което бе направил.

Колата отмина и никоой не го видя. Сега Джеймс видя, че те не биха го забелязали, дори ако бе останал на тротоара.

Не бе уверен в себе си – сигурно тази бе причината за страха му. В живота му имаше бяло петно, някакъв мистериозен инцидент, който той не помнеше и незнанието му бе подкопало неговата сигурност и солидна основа на съществуване. Беше разрушило базата на неговата мотивация и в миг го бе превърнало в подплашено животно, бягащо и криещо се от хората, от себеподобните си.

Това, а също и онова, което му се бе случило, го караха да мисли по този ясен и настъпателен начин.

Джеймс остана клекнал до храста, наблюдавайки улицата и тротоара, усещайки с гърба си белите, призрачни бунгала, сгъшени сред малките си градинки.

Внезапно в съзнанието му се появи дума: пудли. Непозната и странна дума. И все пак тя криеше ужас в себе си.

Пудлито бе избягало и Джеймс беше тук именно заради това, криещ се пред къщите на нищо не подозиращи и спящи граждани, снабден с оръжие и решен да го използва, готов да противопостави интелекта си, гъвкавостта на ума и силата си на най-кръвожадното и изпълнено с омраза същество, което можеше да се намери в галактиката.

Пудлито беше опасно. Човек не можеше да го залови и да го отглежда. Всъщност имаше специален закон срещу отглеждането не само на пудли, но и на други чуждопланетни зверове, които дори не бяха така кръвожадни като него. Имаше достатъчно причини за такъв закон и никоой, а още по-малко той, Джеймс, би се осмелил да ги оспорва.

В този миг пудлито вилнееше някъде в града.

Джеймс изстина при мисълта за това, а в съзнанието му изплуваха картини на всичко, което би могло да се случи, ако той не заложеше чуждия звяр и не го убиеше.

Макар че „звяр“ не беше точната дума. Пудлито бе повече от звяр... някога Джеймс се бе надявал да научи колко по-различно от животно беше то. Не беше научил много, признаваше той пред себе си, нито дори съвсем малка част от онова, което представляваше пудлито, но беше достатъчно, дори повече от достатъчно, за да го уплаши.

Първо, Джеймс бе научил какво означава истинската омраза и колко плитка е човешката омраза, сравнена с тази на пудлито – дълбока, силна, изпепеляваща, ужасяваща... Това не бе сляпа омраза, защото със

сляпата омраза човек лесно се справяше, а разсъдителна, пресметлива, мощна. Тя беше в основата на една интелигентна и смъртоносна машина за убиване, която насочваше своята хищност и коварство срещу всяко живо същество, което не беше пудли.

Защото звярът имаше мозък и дух, които управляваха основния инстинкт за самосъхранение срещу всички пришълци, които и да бяха те, довеждайки тълкуванието на закона до крайност, означаваща, че сигурност можеше да има само в една посока – смъртта на всяко друго животно същество. Никаква друга причина не бе необходима на пудлито, за да убива. Фактът, че изобщо имаше други живи същества, които се движеха и по този начин представляваха опасност за пудлито, дори да бе съвсем косвена, беше сам по себе си достатъчна причина, за да се извършват убийства.

Идеята бе смахната разбира се – някакъв инстинкт за убиване, вкоренен от прастари времена дълбоко в съзнанието на това същество, но може би не бе по-смахната от повечето човешки инстинкти.

Пудлито беше, а всъщност и в бъдеще щеше да е уникална възможност за изследване на чуждопланетната поведенческа психика. Ако получеше разрешение, човек можеше да ги изучава на тяхната родна планета. Но ако не получеше, човек понякога вършеше глупости като Джеймс.

А глупавите постъпки рикошират и се стоварват върху извършителите, както бе в този случай.

Джеймс протегна длан и потупа оръжието на хълбока си, сякаш по този начин можеше да получи някаква увереност, че бе достоен за задачата. В ума му нямаше никакво колебание във връзка с това какво трябваше да се направи. Той трябваше да намери пудлито и да го убие и то преди да се е пукнала зората. Всичко друго би означавало страхотен и ужасяващ провал.

Защото пудлито щеше да пусне пъпки. Отдавна бе дошло времето на размножителния период и на Джеймс му оставаха само някакви си часове, за да го намери, преди то да пусне на Земята десетки малки пудлита. А скоро те нямаше да бъдат малки. Няколко часа след пъпкуването, те заживява самостоятелно. Да бъде открито едно пудли, изгубило се в големия, спящ град, изглеждаше достатъчно безнадеждно начинание, а да се открият няколко десетки бе направо невъзможно.

Тъй че трябваше да се действа тази нощ или никога.

От страна на пудлито тази нощ нямаше да има убийства, защото звярът се бе съсредоточил върху едно-единствено нещо – да намери

място, където би могло да си почине на спокойствие, където би могло да се отдаде с цялото си сърце и без да бъде прекъсвано, на създаването на нови пудлита.

Пудлито бе умно. Още преди бягството си е знаело къде трябва да отиде. То не би губило време да търси и пак да се връща. Знаело е къде отива и вече беше там, пъпките вече се надигаха върху тялото му, набъбваха, нарастваха...

Имаше едно място, едно-единствено място в целия град, където един чуждоземен звяр би бил защитен от любопитните хорски очи. Един човек би се сетил, значи едно пудли също. Въпросът беше дали пудлито щеше да се сети, че човекът също знаеше това място. Дали пудлито бе склонно да подцени човека? А ако знаеше вече, че човекът се е сетил, щеше ли да то да потърси друго скривалище?

Джеймс се изправи до кипариса и отиде до тротоара. Табелата с името на улицата, закрепена под една люлееща се улична лампа, му посочваше къде се намира в момента. Мястото бе толкова близо до онова, към което се бе запътил, че той едва ли би посмял да се надява на повече.

II

Зоопаркът утихна за миг, но после се чу такъв вой, че косата на Джеймс настръхна, а кръвта замръзна в жилите му.

След като огледа оградата, той застана до нея притеснен, опитвайки се да разбере какво бе виещото животно. Не можеше да определи. „Най-вероятно е някой нов обитател“, каза си той. Човек просто не беше в състояние да помни всички животни в зоопарка. В него постъпваха все нови и нови образци – странни същества от далечните звезди, за които никой още не бе чувал.

Право пред него имаше клетка с ров, в която само преди няколко дни бе живяло едно невероятно чудовищно същество от джунглите на някой от арктичните светове. При мисълта за животното лицето на Джеймс се навъси. Накрая се бе наложило да го убият.

А сега пудлито бе тук... е, може би не точно тук, но това бе едно от местата, където то би могло да бъде – единственото място в целия свят, където човек и да видеше пудли, не би коментирал, защото зоопаркът бе пълен с редки животни и още една рядкост би възбудила само краткотрайно любопитство. Един обитател в повече би останал незабелязан, освен ако на някой пазач не му хрумнеше да провери животните по списък.

Тук, в тази незаета клетка пудлито би било необезпокоявано и би могло спокойно да се заеме с пъпкуването си и раждането на нови пудлита. Никой не би го обезпокоил, защото същества като пудлито бяха редовните обитатели на това място, отделено в страни. То бе за чужди планетни същества, докарани на Земята, за да може тази кръвожадна, човешка раса да ги гледа и изучава.

Джеймс се спотайваше до оградата.

Хендерсън Джеймс, тридесет и шест годишен, неженен, специалист по чуждопланетна психология, беше официален служител на този зоопарк. Той също така бе нарушил закона с това, че бе доставил и подслонил тук чуждопланетно същество, което бе забранено на Земята.

Джеймс се чудеше защо мисли за себе си по този начин. Защо си правеше характеристика, както бе застанал до оградата? Човек се познаваше инстинктивно... нямаше нужда, нито смисъл да определя мислено качествата си.

Глупаво беше да се захваща с тази пудлиевска работа. Сега си

спомни как с дни се опитваше да се отърве от тази идея, борейки се със себе си, преглеждайки всички катастрофални вероятности, които биха могли да възникнат от нея. Ако при него не бе дошъл старият космонавт – ренегат и не му бе съобщил на чашка превъзходно вино, че може срещу известна, доста „глъста сумичка“ да му достави живо пудли в добро състояние, всичко това изобщо нямаше да се случи.

За себе си Джеймс бе сигурен, че никога не би му хрумвало такова нещо. Ала старият капитан на космически кораби беше човек, когото Джеймс познаваше и от когото се възхищаваше заради предишната му слава. Той бе човек, който нямаше нищо против да изкара по някой друг честен или нечестен долар и все пак, въпреки всичко бе мъж, на когото можеше да се разчита. Извършваше работата, за която му се плащаше и след като я приключеше, си държеше устата здраво затворена.

Джеймс бе пожелал пудли, защото то бе доста интригуващо животно с някои свои тайни, които ако бъдеха разбулени, щяха да открият нови пътища на мисълта, нови начини на подход, можеше да напише нови глави в трудното изследване на чуждопланетни интелекти и навици.

Въпреки всичко това, извършеното от Джеймс бе ужасно, а сега когато звярът бе на свобода, ужасът бе нараснал стократно. Защото не без основание можеше да се допусне, че наследниците на тази раса, които избягалото пудли щеше да наплоди, можеха да унищожат населението на Земята или в най-добрия случай да направят планетата негодна за нейните законни обитатели.

Място като Земята, гъмжаща от милиони хора, щеше да бъде поле на небивало ловно пиршество за зъбите на пудлитата и за мозъците, които управляваха тези зъби. Те нямаше да плякосват от глад, нито заради чистата лудост от самото убиване, а поради твърдото убеждение, че нито едно пудли нямаше да бъде в безопасност, докато Земята не бъде изчистена от всяко нейно живо същество. Те щяха да убиват, за да оцелеят, както би убивал, приклекен плъх... само че те не бяха приклекени никъде другаде, освен в собствените си мозъци, убиващи поради собствената си несигурност.

Ако полицейските отряди претършуваха Земята, за да ги изловят, те щяха да ги открият навсякъде, защото пудлитата бяха достатъчно съобразителни, за да се разпръснат. Те познаваха оръжията, клопките, отровата, а с времето броят им щеше все повече да се увеличава. Всяко едно от тях щеше да ускори пъпкуването си, за да замести с нови десетки или стотици пудлита тези, които евентуално щяха да бъдат убити.

Джеймс предпазливо се приближи до рова, ограждащ клетката, и се

спусна в него, стъпвайки върху покритото с тиня дъно. Когато убиха звяра, ровът бе отводнен и отдавна трябваше да бъде почистен, но натрупалата се работа според Джеймс бе попречила това да бъде направено.

Той бавно нагази в калта, опипвайки пътя си с крака и шляпайки из тинята. Най-сетне Джеймс стигна скалистия склон, който извеждаше от рова на уединената клетка.

Застана за миг с ръце върху огромните мокри камъни, ослушвайки се. Опитваше се да задържи дишането си, та звука от вдишването и издишването да не му пречи да чува. Виещото животно се бе успокоило, а нощта бе мъртвешки безмълвна. Или поне така му се строи отначало. Тогава Джеймс чу едва доловимите шумове на насекоми, тичащи през тревата и храстите, чу шепота на листата на дърветата от другата страна на рова и далечното ехо на заспаляя град, който дишаше тежко.

Сега за първи път Джеймс усети страх. Почувства го в тишината, която не бе истинска тишина, в калта под краката си, в устремените нагоре камъни, издигащи се в рова.

Пудлито бе опасно същество, не само защото бе силно и бързо, а защото беше и интелигентно. Точно колко интелигентно бе, Джеймс не знаеше. То разсъждаваше, кроеше планове и интриги. Можеше да говори, ала не с човешки говор... може би го правеше много по-добре от хората. Защото пудлито можеше да говори не само с думи, но и с чувства. То примамваше жертвите си чрез мислите, които им внушаваше, държеше ги в транс посредством сънища и илюзии, докато прережеше гърлата им. Можеше тихо да мърка докато човек заспи, да му пее приспивни песни и така да го доведе до самоубийствена вцепененост. Можеше да подлуди жертвата си с една-единствена периодически появяваща се мисъл, внушаваща възприятия, толкова ужасно и непознато, че съзнанието е свиваше дълбоко, навътре в себе си и оставаше така – силно стегнато, като пренавит часовник, който не иска да тръгне.

То отдавна трябваше да е напъпило, ала бе отложило този момент, изчаквайки деня, в който би могло да избяга, планирайки (както разбираше Джеймс сега) оставането си на Земята, което означаваше завладяването ѝ. Беше планирало, и то добре, до този последен миг и нямаше да се смили над никого, който би искал да му попречи.

Джеймс протегна ръка надолу и докосна оръжието си. Той усети как челюстните му мускули неволно се напрягат и изведнъж бе изпълнен с такава лекота и твърдост, каквито не бе усещал преди. Джеймс запълзя по скалата, търсейки предпазливо вдлъбнатини за краката и

ръцете си, като дишаше учестено и притискаше тялото си в камъка. Действаше бързо, уверено, безшумно, защото трябваше да достигне върха и да бъде там преди пудлито да усети, че имаше някой наоколо.

Пудлито щеше да е отпуснато и съсредоточено върху работата си, погълнато от пъпкуването за това многобройно семейство, което в идните дни щеше да започне своя мрачен и неумолим кръстоносен поход, за да превърне една чужда планета в безопасна за пудлитата... и единствено само за тях.

Тоест, ако пудлито бе тук, а не някъде другаде. Джеймс беше само човек, който се опитваше да мисли като пудли, но това не бе нито лесна, нито приятна работа, а и нямаше как да разбере дали е на прав път.

Ръката му се вкопчи в буца пръст и трева и той заби дълбоко пръстите си в рохкавата почва, издърпвайки тялото си нагоре, изминавайки последния метър скала и подавайки глава над рова.

Джеймс лежеше върху леко наклонената земя, нервно ослушвайки се за някаква опасност. Той обходи с поглед земята пред него, оглеждайки внимателно всяка педя от нея. Далечните лампи, осветяващи алеите в зоопарка, разсейваха пълния мрак, който го обгръщаше, докато се катереше нагоре по скалата. Обаче тук-там все още имаше тъмни места, които Джеймс трябваше да провери отблизо.

Сантиметър по сантиметър той напредваше пълзешком като преди всяко свое най-малко движение опипваше терена непосредствено пред себе си за по-голяма сигурност. Държеше оръжието си с желязната си десница, готов за мигновено действие, дебнеше за най-слабото движение и бе нащрек за всяка буца или неравност, която не беше камък, храст или трева.

Минутите му изглеждаха часове, очите го заболяха от взирането и лекотата, която бе почувствал преди, сега се бе изпарила, оставяйки само твърдостта, която бе заредена с напрежение като тетивата на лък. В Джеймс започна да се прокарва пораженческо чувство, а с него дойде и цялостното макар и непризнато досега осъзнаване на това какво би означавал един провал, не само за света, а за честта и достойнството, чието име бе Хендерсън Джеймс.

Сега, изправил се пред тази възможност, той призна пред себе си онова, което трябваше да направи, ако пудлито не беше тук и той не го намереше, за да го убие. Джеймс трябваше да уведоми властите, трябваше да се опита да постави нащрек полицията, трябваше да помоли пресата и радиото да предупредят гражданите, трябваше да разкрие себе си като човек, който поради гордостта и високомерието си беше изложил

земните жители на опасността от заграбването на родната им планета.

Те нямаше да му повярват. Щяха да му се смеят, докато смехът заседнеше в прерязаните им гръкляни, задавени в собствената им кръв. Джеймс се изпоти при мисълта за това, при мисълта за цената, която този град и целият свят трябваше да заплатят, преди да научат истината.

Отнякъде долетя една доловим шум, почти шепот – движение на черна сянка на фона на още по-черната нощ.

Пудлито изникна пред него, на не повече от два метра разстояние. То бе излязло от леговището си до храста. Джеймс измъкна пистолета си и пръстът му замръзна върху спусъка.

– Недей – каза пудлито вътре в него. – Аз ще ти се подчиня.

Пръстът му се напрегна и внимателно и постепенно се сви. Оръжието подскочи в ръката му. В този кратък миг Джеймс усети ужаса, който като с камшик проряза съзнанието му, улови само за секунда страхотния сблъсък и грозната картина на разкъсания мозък, се хлъзна по повърхността на съзнанието му, рикошира и отлетя надалече.

– Твърде късно – рече той на пудлито с разтреперан глас, съзнание и тяло. – Ти трябваше да си пръв. Загуби ценни секунди. Ако беше пръв ти, аз щях да съм мъртъв сега.

Бе станало лесно, успокояваше се Джеймс, много по-лесно, отколкото си бе мислили. Пудлито бе мъртво или умираше и Земята с нейните милиони нищо не подозиращи жители бяха спасени, а най-важно от всичко Хендерсън Джеймс беше спасен... спасен от безчестие, спасен от необходимостта да се разголи, да смъкне всички мънички прикрития, които си бе изградил през годините, за да го пазят от хорските очи. Тай усети как облекчението го изпълва и го оставя безжизнен, бездиханен и с усещане за чистота, но слаб.

– Ти, глупако – прошепна умиращото пудли, едва произнасяйки думите в предсмъртната си агония. – Ах, глупако... ти, полу фабрикат... ти, дубликат такъв...

Тогавата то издъхна и Джеймс го почувства, усети как животът го напуска и го оставя празно.

Джеймс тихо се изправи и му се стори, че е замаян. Отначало си помисли, че е защото бе видял смъртта, защото бе я докоснал с ръка в съзнанието на пудлито.

Пудлито се бе опитало да го измами. Като видя пистолета, то се бе помъчило да наруши равновесието му, за да спечели нужната секунда, в която да запрати към него умопомрачаващата мисъл, заседнала в крайчеца на съзнанието му. Джеймс знаеше, че ако се бе поколебал само за

миг, с него щеше да е свършено. Ако пръстът му се бе отпуснал само за миг, вече щеше да е твърде късно.

Пудлито сигурно е знаело, че той ще се сети за зоопарка като първото логично място, където да го търси. И знаейки това, то достатъчно ниско го оценяваше, за да го остави да дойде до тук, без дори да се опита да го следи или да го дебни, а го бе изчакало да се изкачи и да излезе от рова.

Това бе странно, защото пудлито знаеше посредством своите свръхестествени умствени способности за всяко негово действие. То сигурно бе поддържало постоянен контакт с ума му от мига, в който бе избягало. Джеймс знаеше това и... я, чакай! Той не го знаеше преди, а му хрумна едва сега, макар че като го знаеше сега, изглеждаше така, сякаш му бе известно и преди.

„Какво става с мене?“ помисли си Джеймс. „С мене става нещо нередно. Трябваше да зная, че не съм в състояние да изненадам пудлито и все пак не го знаех... Но сигурно съм го изненадал, защото иначе то щеше да ме пречука без да се напъва много, още щом се показах от рова.“

„Ах, глупако“, бе казало пудлито. „Ти, полуфабрикат... ти, дубликат такъв...“

Ти, дубликат!

Той усети как силата, собствената му личност и несъмнената му идентичност с човешкото същество, Хендерсън Джеймс, го напускат, като че ли някой бе срязал конците на марионетката, а той, марионетката се бе свлякъл безжизнен на сцената.

Значи ето защо бе успял да изненада пудлито!

Имаше двама Хендерсън Джеймс. Пудлито бе установило контакт с единия то двамата – оригинални, истинския Хендерсън Джеймс и то знаеше всяко негово действие. Знаеше, че е в безопасност доколкото ставаше въпрос за истинския Хендерсън Джеймс. То не знаеше за втория Хендерсън Джеймс, който го бе издебнал в нощта.

Хендерсън Джеймс, дубликат.

Хендерсън Джеймс, който е тук днес, а утре го няма.

Защото те нямаше да го оставят да живее. Оригиналният Хендерсън Джеймс нямаше да позволи той да живее, а дори да позволеше, светът нямаше да го остави. Дубликатите се правеха само за краткотрайни и много специални цели и по всеобщо разбиране, след като изпълнеха задачата си, те ги пречукуваха.

Пречукуваха ги... точно тези бяха думите. Премахваха ги от пътя, помитаха ги, за да не се натрапват на погледа и съзнанието. Убиваха ги

така безгрижно и бездушно, както човек отсичаше главата на пиле.

Той тръгна към пудлито, коленичи до него, прокара ръка по тялото му в тъмнината. По целия му труп имаше буци, набъбващи пъпки, които сега никога нямаше да се разпукуват, за да родят цяла пасмина от омразни бебета пудли.

Джеймс се изправи.

Работата бе свършена. Пудлито бе убито... убито преди да създаде стотици страхотии.

Задачата бе изпълнена и той можеше да си отиде у дома.

У дома ли?

Разбира се, че точно това бяха имплантирали в мозъка му – това, което искаха от него да направи. Да се прибере у дома, да се прибере в къщата на „Съмит Авеню“, където щяха да го чакат неговите ексекютори. Той щеше да отиде съзнателно и без да подозира нещо при смъртта, която го очакваше.

Работата бе свършена и Джеймс вече не бе полезен. Беше създаден, за да изпълни дадена задача и задачата бе изпълнена. И докато преди час той беше фактор в плановете на хората, сега вече никой не го искаше. Беше досаден, излишен!

„Я чакай малко!“, рече си Джеймс. „Ти може да не си дубликат. Ти не се чувстваш като такъв.“

Вярно беше. Той се чувстваше като Хендерсън Джеймс. Той беше Хендерсън Джеймс. Живееше на „Съмит Авеню“ и незаконно бе донесъл на Земята звяр, известен като пудли, за да може да го изучава, да му говори и да изпробва чуждопланетните му реакции, да се опита да измери неговата интелигентност и да се опита да улови силата, дълбочината и посоката на неговата античовечност. Той бе сглупил, че бе искал всичко това, но все пак на времето му се бе сторило, че е важно да разбере смъртоносната, чуждопланетна психика.

Аз съм човек, казваше си той, и това бе вярно, но дори и така да беше, този факт нищо не означаваше. Разбира се, че беше човек. Хендерсън Джеймс беше човек и дубликатът му би бил също толкова човек, колкото и оригиналът. Защото дубликатът, изработен от модела, който съдържаеше всички белези и характеристики на човека, чието копие той трябваше да бъде, не би се различавал по нито един съществен фактор.

По нито един съществен фактор може би, но в някои други неща. Защото колкото и да приличаше на оригинала, колкото и силен и пълнокръвен да бе създаден, той все пак беше нов човек. Той имаше капацитета за учене и мислене на своя модел и не след дълго щеше да има и

да знае всичко като него...

Но щеше да е нужно време, малко време, докато разбере всичко, което знаеше и което беше. Трябваше му време за да координира и различи всичките знания и опит, залегнали в ума му. Отначало щеше да търси и опипва в тъмното, докато попаднеше на нещата, които трябваше да знае. Докато не опознаеше себе си – човека, който всъщност бе, той не можеше да очаква, че ще посегне в тъмното и ще хване точно и безпогрешно онова, което иска.

Защото той правеше точно това: беше търсил и опипвал в тъмното. Беше принуден отначало да мисли с прости факти и съждения.

Аз съм човек.

Аз съм на планетата Земя.

Аз съм Хендерсън Джеймс.

Аз живея на „Съмит Авеню“.

Трябва да се свърши една работа.

Сега той си спомни, че му трябваше доста време, за да изрови от ума си какво бе естеството на тази работа.

Има пудли, което трябва да се хване и убие.

Дори сега Джеймс не можеше да открие в тайните и все още замъглени кътчета на своето съзнание многобройните и съществени причини, поради които човек би поел такъв сериозен риск с изучаването на смъртоносното пудли. Имаше причини... той знаеше, че има и много скоро Джеймс щеше да ги знае в подробности.

Въпросът беше в това, че ако той бе Хендерсън Джеймс, оригиналът, той щеше да ги знае като част от себе си и своя живот, без да ги издирва по този сложен начин.

Пудлито е знаело разбира се. Знаело е безпогрешно, че има двама Хендерсън Джеймс. То е държало под око единия, когато се е появил и другият. Дори един не толкова прозорлив интелект като този на пудлито би се сетил за това.

„Ако пудлито не беше проговорило“, каза си Джеймс, „аз никога нямаше да разбера. Ако бе умряло веднага и не бе имало възможността да ми се надсмее, аз нямаше да зная. Дори в този миг аз щях да вървя към къщата на «Съмит Авеню».“

Джеймс стоеше самотен и с оголена душа срещу вятъра, който препускаше през оградения с ров остров. В устата си усещаше горчиво-кисел вкус.

Той бутна с крак мъртвото пудли.

– Съжалявам – промълви Джеймс към вкочаняващото се тяло. –

Съжалявам, че го направих. Ако знаех, никога нямаше да те убия.
Изправи се вдървено и си тръгна.

III

Той спря на ъгъла на улицата, скрит в сенките. Къщата беше на долната пресечка, от другата страна на улицата. В една от стаите на горния етаж светеше. Лампата на пилона до портата също светеше, осветявайки пътеката в двора, която водеше до предния вход.

Така, сякаш къщата очаква господаря си да се завърне, мислеше си Джеймс. Защото тя точно това правеше: старицата-къща го чакаше, сплела ръце в скута си, поклащаща се леко в скърцащия стол... увила пушка в шала си.

Горната му устна откри зъбите му в злобна полуусмивка. Джеймс стоеше и гледаше към къщата. „За какъв ме вземат?“, помисли си той. „Поставили са ми капан, който отлично се вижда, при това без примамка.“ После си спомни: те разбира се не можеха да знаят, че Джеймс бе разбрал за дубликата. Щяха да си мислят онова, което предполагаха, че той ще си мисли: той е Хендерсън Джеймс, един-единствен в света. Щяха да го очакват да си дойде у дома и съвсем естествено, защото той бе убеден, че тук е неговото място. Колкото до тях, те не допускаха възможността Джеймс да научи истината.

А сега, след като вече я знаеше? След като вече беше на отсрещния тротоар на улицата, точно срещу очакващата го къща?

Той бе създаден и му бе вдъхнат живот, за да свърши една работа, която неговият оригинал не смееше или не желаше да извърши. Той бе извършил убийство, с което оригиналт не желаше да си цапа ръцете, нито да рискува кожата си.

Или може би изобщо не беше така. Може би бе нужно по тази задача да работят двама души: оригиналт привлича зоркото внимание на пудлито, а другият човек се промъква и го убива, докато то наблюдава.

Каквото и да беше, той бе създаден срещу доста добра цена според модела на мъжа, наречен Хендерсън Джеймс. Вълшебният свят на човешкото познание, магията на машините, дълбокото разбиране на органичната химия, човешката психология и тайната на живота бяха направили един втори Хендерсън Джеймс. Беше законно разбира се при известни обстоятелства... например, когато ставаше въпрос за обществената политика. Той знаеше, че създаването му бе мотивирано именно по този начин. Но имаше и условия, а едно от тях беше, че дубликатът нямаше право да живее след като изпълнеше поставената задача, заради

която е бил създаден.

Обикновено това условие бе лесно осъществимо, защото дубликата не знаеше, че е дубликат. Колкото до него, той знаеше, че е оригиналът. В него нямаше никакво подозрение или някакво предварително познание за неизменната съдба, която му бе предначертана. Нямаше причина той да е нащрек срещу смъртта, която го дебнеше.

Дубликатаът свъси чело, опитвайки се да изясни нещата.

Що за етика и морал имаха тук?!

Той беше жив и искаше да остане жив. Когато човек вкусеше веднъж от живота, той му се струваше твърде сладък, твърде хубав, за да се върне към небитието, от което бе дошъл... но пък небитие ли беше наистина? Сега, когато бе познал живота, когато бе жив, нима не би могъл да се надява за живот след смъртта, както всяко друго човешко същество? Нима не би могъл да има същото човешко право, както всеки друг човек да посегне към призрачните и величествени обещания и уверения, които даваха религията и вярата?

Джеймс се опита да подреди в съзнанието си онова, което му бе известно за обещанията и уверенията, ала знанията му убягваха. По-късно щеше да си спомни повече по този въпрос... Малко по-късно, когато невронният библиотекар в мозъка му щеше да е в състояние да координира и активизира познанията, които бе наследил от познатия модел.

Той почувства как някакъв гняв се надига дълбоко в него, гняв от несправедливостта, че му бяха позволили само няколко кратки часа живот, разрешавайки му да разбере какво прекрасно нещо е животът само, за да му го отнемат след това. Жестокостта минаваше границите на човешката жестокост. Беше нещо, изфабрикувано от изкривените представи на обществото на технократите, което измерваше живота само в механични и физически стойности, което с лека ръка отхвърляше всяка част на това общество, не притежаваща специално начертана цел.

Жестокостта, казваше си той, се състоеше не в отнемането на живота, а в това, че изобщо се даваше.

Неговият оригинал разбира се беше виновен. Той беше човекът докарал пудлото, а после позволил му да избяга. Неговата непохватност и неспособността му да поправи грешката си бяха създали необходимостта да се изработи дубликат.

И все пак можеше ли да го вини?

Всъщност може би му дължеше благодарност поне за няколко часа живот, благодарност за привилегиата да познае какво нещо е животът, макар че Джеймс не можеше със сигурност да реши дали животът

бе нещо, за което си струваше да благодари.

Той продължаваше да стои там и да наблюдава къщата. Стаята, която светеше горе, беше кабинетът до голямата спалня. Там горе Хендерсън Джеймс, оригиналът чакаше да му докладват, че дубликатът е дошъл и е убит. Лесно беше да седиш там и да чакаш, да седиш и да чакаш съобщението, което нямаше как да не дойде. Лесно е да осъдиш на смърт човек, когото никога не си виждал, дори този човек да е точно копие на твоето собствено аз.

Би било по-трудно да се решиш да го убиеш, ако застанеше лице в лице с тебе... по-трудно е да го убиеш, защото поради необходимостта той ти е по-близък от брат, дори буквално е плът от плътта ти, кръв от кръвта ти, мозък от мозъка ти.

Въпросът имаше и практическа страна: би било голямо предимство да работиш с човек, който мисли като тебе и който е почти твое второ аз, или още един като тебе.

Такова нещо можеше да се уреди. Пластичната хирургия и цената, която трябваше да се плати за запазване на тайната, биха могли да превърнат вашия дубликат във ваша втора личност, която никой не би могъл да разпознае. Малко бюрокрация, малко измама... но би могло да се осъществи. Беше предложение, което според Хендерсън Джеймс – дубликата можеше да заинтересува Хендерсън Джеймс – оригинала. Или поне така се надяваше.

Можеше да се добере до осветената стая с малко късмет, със сила, бързина и решителност. Отстрани на къщата се провиждаше тухлен комин, който стигаше чак до покрива. Основата му бе забухлена с храсти, а до него растеше дърво, което го скриваше до горе. Човек можеше да изкачи грубата тухлена стена, да се протегне и да се прехвърли през отворения прозорец в осветената стая.

А щом веднъж Хендерсън Джеймс, оригиналът, застанеше лице в лице с Хендерсън Джеймс, дубликатът... е, тогава нямаше да е чак толкова рисковано. Дубликатът вече нямаше да е безличен фактор. Щеше да е човек, при това съвсем близък на оригинала.

Имаше и пазачи, но те наблюдаваха предния вход. Ако се движеше безшумно, ако успееш да се изкатери по комина, без да вдига шум, Джеймс щеше да се озове в стаята, преди някой да забележи.

Той се дръпна назад в сянката, за да размисли. Имаше две възможности: или да се добере до стаята и да застане лице в лице с оригинала, с надеждата, че ще може да постигне компромис, или просто да изчезва от тук... да бяга, да се крие, да чака шанса си напълно да се измъкне,

може би да отиде на някоя далечна планета в някоя друга част на галактиката.

И двете възможности криеха голям риск. Обаче едната беше бързо осъществима: планът щеше да успее или да пропадне в разстояние на един час. Другата щеше да се влечи с месеци, човек нямаше да знае дали е в безопасност и никога нямаше да бъде сигурен.

Нещо го човъркаше – някакъв упорит, дребен факт, който се бе вмъкнал в съзнанието му и се противопоставяше на усилията му да го улови. Можеше да е нещо важно, но пък можеше и да е само случайна, откъслечна информация, залутала се на някъде в търсене на своята преградка.

Умът му сякаш сви рамене и я бръсна встрани.

Краткият или по-бавният път?

Джеймс застана неподвижен, замисли се за миг, после тръгна бързо надолу по улицата, търсейки тъмно място, където да прекоси незабелязано.

Беше избрал краткия път.

IV

Стаята беше празна.

Той стоеше до прозореца, притихнал. Само очите му се движеха, претърсвайки всеки ъгъл, проверявайки една ситуация, която не изглеждаше съвсем достоверна... това, че Хендерсън Джеймс не беше тук в очакване на съобщението.

Тогава той бързо отиде до вратата на спалнята и я отвори. Докосна с пръст електрическия ключ и лампата светна. Спалнята беше празна, банята също. Джеймс се върна в кабинета.

Застана с гръб към стената и с лице, обърнато към вратата, която отвеждаше в коридора. Очите му обходиха стаята, стъпка по стъпка. Джеймс се ориентираше. Той чувстваше как приема очертанията и формата на стаята, как нейната близост бавно го изпълваше и го потопяваше в блаженството на принадлежността.

Тук бяха книгите, камината с поличката, отрупана със сувенири, креслата, барчето... всички те бяха част от него, родна среда, която бе толкова част от Хендерсън Джеймс, колкото неговото тяло и неизказаните му мисли бяха част от него.

„Ето какво щях да пропусна“, помисли си той, „изживяването, което никога нямаше да имам, ако пудлито не ми се беше присмяло. Щях да умра – едно празно и ненужно тяло, за което нямаше никакво място в света.“

Телефонът иззвъня към него, а той стоеше там, като че ли стреснат от него, като че ли някакъв натрапник бе дошъл отвън, бе влязъл насила в стаята и бе разбил на парчета обхваналото го чувство за принадлежност.

Телефонът отново иззвъня. Той прекоси стаята и вдигна слушалката.

– Джеймс на телефона – каза той.

– Вие ли сте, мистър Джеймс?

Беше гласът на Андерсън, градинаря.

– Да, защо? – рече дубликатът. – Кой мислиш, че е?

– Тук хванахме един човек, който казва, че сте вие.

Хендерсън Джеймс – дубликатът замръзна на мястото си от страх, а ръката му внезапно така силно стисна слушалката, че дори се зачуди как тя не се превърна на прах изпод пръстите му.

– Облечен е като вас – рече градинарят, – а аз зная, че вие излязохте. Говорих с вас, помните ли? Казах ви, че не бива да излизате. Не докато чакаме онова... онова нещо.

– Да – каза дубликатът. Гласът му бе съвсем безизразен. Не му се вярваше, че говори той. – Да, разбира се. Помня, че говорих с вас.

– Но, сър, как се върнахте?

– Минах през задния двор – каза безизразният глас в телефонната слушалка. – Сега какво ви притеснява?

– Облечен е като вас.

– Естествено! Разбира се, че ще е облечен като мене, Андерсън!

Това със сигурност не беше съвсем естествено, но първо Андерсън не беше много умен и после той бе малко разстроен.

– Не си ли спомняш – каза дубликатът – че говорихме за това?

– Предполагам, че съм би развълнуван и съм забравил – призна Андерсън. – Казахте ми обаче да ви се обадя, за да се уверя, че сте в кабинета си. Нали така беше, сър?

– Обади ми се вече – каза дубликатът, – и аз съм тук.

– Тогави онзи там е той?

– Разбира се – рече дубликатът. – Кой друг може да е?

Той затвори, поставяйки слушалката върху вилицата, и остана прав, в очакване. Миг след това то се случи – чу се кухият, задавен трясък на автомат.

Джеймс отиде до едното от креслата и се отпусна в него, замаян от осъзнаването на фактите – събитията така се бяха подредили, че сега най-сетне той беше в безопасност, в пълна безопасност.

Скоро щеше да се наложи да се преоблече в други дрехи и да скрие дрехите и оръжието, които носеше. Най-вероятно персоналът нямаше да зададе никакви въпроси, но най-добре беше нищо да не събужда подозрението им.

Джеймс усети как нервите му се уталожават и той огледа стаята. Поглъщаше с очи книгите и мебелите – тихия, спокоен... и заслужен... уют на един човек, стабилно и непоклатимо наложил се в обществото.

Той леко се усмихна.

– Ще бъде чудесно – каза дубликатът.

Лесно го бе постигнал. Така си мислеше, но след като всичко бе свършило. Лесно, защото той никога не бе виждал мъжа, който бе застанал пред входната врата. Лесно беше да убиеш човек, когато никога не си виждал.

С всеки изминал час той щеше да потъва все по-дълбоко и по-

дълбоко в личността, която беше негова по наследство. След време никой нямаше да се усъмни, нито дори той самият, че той е Хендерсън Джеймс!

Телефонът отново иззвъня и дубликатът стана, за да се обади.

– Обажда се Алън – чу се приятен глас, – от лабораторията за дубликати. Чакаме доклада ви.

– Ами – рече Джеймс, аз...

– Обаждам ви се, за да не се притеснявате – прекъсна го Алън. – Преди забравих да ви кажа...

– Разбирам – обади се Джеймс, макар че всъщност не разбираше.

– Този дубликат беше по-различен – обясни Алън. – Беше експеримент, който искахме да опитаме. В кръвта му вкарахме бавна отрова – просто още една предпазна мярка. Навярно няма да е нужна, но все пак ние искаме да бъдем сигурни. В случай, че не се появи, изобщо не бива да се тревожите.

– Сигурен съм, че ще се появи.

Алън се изкиска.

– Двадесет и четири часа! Като бомба със закъснител! Дори да разбере, нищо не може да направи. Няма противоотрова.

– Хубаво е, че ме предупредихте – каза Джеймс.

– Драго ми беше – отвърна Алън. – Лека нощ, мистър Джеймс.

КРАЙ

© 1951 Клифърд Саймък
© Вилиана Данова, превод от английски

Clifford Simak
Good Night, Mr. James, 1951

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/984>]